

Vremensko problematizovanje ubeđenja

Napredovanje same pojave da je, moralo biti ili jeste radikalno, preobrazilo je duh, a samim tim i svet. Budila se era koja je obećavala mnogo, ali kako nam je istorija pokazala ere koje obećavaju retko i izvršavaju svoja uverenja. Jedina moć (mogućnost) koju imaju nove ere je upravo staro dobro ubeđenje. Ubeđenje¹ je stari problem filosofije, ali i same epistemologije, koji je posmatran kao integralni deo same večne misli. No, da li ono to zaista i jeste? Takvo posmatranje je izviralo iz pretendovanja intelekta da večnost poseduje kao ubeđenje, a ne kao istinu. Ima nešto čudno u tom ubeđenju, skriva se tu čudna neka snaga. Kada oseti ukus nužnosti žarko ga želi unutar sebe i za sebe i da onda pod maskom iste, predstavom vlada lažno. Ubeđenje je racionalna komponenta, ali u svojoj osnovi sadržinski obuhvata i uverenje koje je komponenta vere. Osnivanjem ubeđenja se formira isprepletani put metoda i traži se propisivanje istih, ali ne i preispitivanje utemeljenosti. Ubeđenja i problemi, koji obično nastaju stvaranjem ovakvog epistemološkog stanja-nivoa su brojni, jer je ubeđenje potkrepljeno snagom jednostranog, pukog svedočenja, ali ne i mišljenja. Svedočenje je ovde nije uzeto u izvornom grčkom smislu μαρτυριον² koje je suštastveno, već kao odsjaj. Nestrpljenje da se probudi čovek i da se natera da vidi i drugu stranu³ je bila odlična motivacija da se stvori teorija⁴, a postojanje teorije je označavalo da postoji i to za čim se traga, jer naša svest čak i na nivou ubeđenja je uvek svest o nečemu. Jedina mogućnost koju je imala ova era je postala i poslednja mogućnost. Prvotno, *radix*⁵ koji je davao snagu ubeđenju jeste bio mit. Mit nije delovao samo predstavom već i preko ubeđenja (ovde ćemo se udaljiti od Platonove teorije ideja); delovao je ubeđenjem kao sredstvom za postizanje moći na polju jezika. Objasnjavajući cilj ubeđenja, polako nam se otkriva rezultat koji je ovde dvojak i često poistovećivan sa rezultatom smislenog gledanja, što ćemo pokazati da baš i nije slučaj. Cilj nije samo u horizontu osnaživanja mita, već i ubeđenja. Primena ubeđenja za rezultat je imala stvaranje straha i težnju da se obesmisli teorija. U nemogućnosti da se obezbedi izvesnost kao ni da se osnaži do opštosti, ubeđenje je svoju snagu tražilo na izvoru poslednje stvari. Često se ubeđenje posmatralo kao smisleno gledanje, a daljim traganjem se uviđalo da smisao izmiče ubeđenju, bolje reći ubeđenje je nejakom pred smislom. Ubeđenje je manji član smisla, ono je *minor* smisla i nemogućnost je ta koja otvara vrata ubeđenju. Teorija ne nastoji da se fiksira u *fetiše*⁶ već ostaje u *traganju za...* Tu nam se otkriva već jedan paradoks ako se teorija pojavila iz odgovora na težnju „traganje za“, zašto se onda sledio put ubeđenja

¹ μοις (grč.) „određenje“ kod Platona.

² μαρτυριον (grč.) „svedočanstvo“.

³ Misli se na stranu ideja.

⁴ Θεωρια (grč.) se ovde uzima kao „traganje za...“.

⁵ *Radix* (lat.) označava koren, „radikalno“ vodi poreklo od ove reči.

⁶ Pojam T. Adorna.

koji negira smisao i traganje? Ubeđenje u lenjosti intelekta daje unapred pripremljene mogućnosti (poslednja mogućnost jeste ubeđenje).

Davanje unapred pripremljenih mogućnosti proizilazi iz postupka stavljanja straha od greške ispred mudrosti, što je karakteristika savremene teorije koja je odbacila *ethos* u ime čiste teorije.

Zbog lenjosti samog čovekovog duha, koji je u doba buđenja obično u dremežu, ne polažu se nade u sopstvene mogućnosti za traganjem, već ubeđenje u takvom polusnu lako omami i zavede čoveka. Duh nove ere je zaboravljen u čistoj racionalnosti i zanemaren kao i nepregledne njegove snage i potencije. Opasnost ubeđenja je u njenoj nemoći. Ona, padajući na duh, tera ga da se okuje i da svedoči prkoseći svojoj misli, ali duh koji mišljenje ne zaboravimo, nužno povlači slobodu. Uz slobodom, koju može da obezbedi samo duh, je moguća teorija. Navođenjem na misao da ne treba da se misli, ali i nipošto da se traga, jer traganjem se raskriva sakriveno⁷ ubeđenje, se obezbeđuje sigurnost osnove ubeđenja. Navođenje, podrazumeva da se duh navodi na nešto, jer je na-vođenje uvek usmereno na nešto. Usmerenost ovog navođenja je u tome da se ostvari poslednja mogućnost. Poslednjom mogućnošću se javlja ubeđenje, ako poslušno sledi put ovog navođenja duh misleći po poslednji put o zahtevu za nemisao upadamo u rascep ere. „Reč“ izvorno kao logosnost je trebala da izvrši otklon haosa, i ovo je bila oznaka za rađanje teorije, ali ulaskom moći u jezik postaje inficirana ubeđenjem. Postaje sve više rasprostranjeno da se pod pojmom ubeđenja već implicira poimanje, smisljeno videti znači ubeđen biti, od objekta biti. Jezik koji je trebao da bude instrument smisla i snage duha teorije, postaje lingvapulativno sredstvo jednog mitosnog bića ubeđenja. Jezik jeste buđenje smisla, jeste otvaranje horizonta sveta, ali ako je on iznošen ubeđenjem on nije više horizont već samo priručno sredstvo. Jezik u fundamentu ubeđenjem iz otvorenost duh preokreće u zatvorenost, jer mislilac bdi nad jezikom, a ubeđenje bdi nad rascepom ere.

Ograđivanjem smisla, stanjem da se ubeđenje može izvorno misliti, jezik se svodi na nemogućnost. Zato je postalo teško pokazati duhu da ne strahuje pred svetlom istine, jer njegove oči stalno zaslepljuju snažne svetlosti ubeđenja, koja je refleksija refleksije mogućnosti. Čovek se oslanja na ubeđenja a ne na pokazatelje smisla, jer se ne upušta u dubine samih svojstava mita ubeđenja. Neosposobljen, jezik ne može se izvući iz rascepa, postaje priručno sredstvo i nema logosnosti u reči ubeđenja. Ubeđenje je kao vreme koje nas spopada, koje nas tera da se upustimo u snage oholosti i rata, zato se ere koriste ubeđenjem. Zato je čovek ušuškani u sigurnosti, polako propada u rascep za koji je sam kriv, jer nije probudio svoje duhovne oči pitanjem i nije smislene snage duha pokrenuo ka misli (neophodno je misliti ka suštini).

⁷ Ovde moramo imati u vidu da ubeđenje ne može biti istina (αληθεια), koja je neskrivenost.

Vidimo šta je ubeđenje u pojmu života jedne ere; u ubeđenju da u horizontu „onog što još nije“⁸ jeste život što se ne može sa sigurnošću tvrditi, i da je on u procesu koji za krajnji cilj ima život, da je rezultat življenja život. Kako stoje stvari? Rezultat življenja nije život, nego je život preduslov življenja, krajnji cilj svakog života jeste njegovo okončanje, prestanak delovanja duhovno-životnih sila koje imaju značaj. Kada je smrt tu, to ne znači da je moguće ništa i da se u nemogućnosti za mogućnost ostvaruje ništa. Nemogućnost za mogućnost je vreme u ne-vremenu, ovo nije prosta negacija nego ima određeni smisao u fenomenu, smisao skriven u dijahroniji vremena. Ubeđenjem vreme je svedeno na prisutnost, pa su se čak i o odsutnom prisustvu pisala svedočenja i teološki nalozi za smisao. Relaciono odnošenje prema smrti, koja je nemogućnost za mogućnost, jeste perceptivna ali nipošto nije ideja, i Hajdeger je upozorio da od Dekarta naovamo ideja znači *perceptio*. Što više bežimo od nemogućnosti za mogućnost, mi bežimo u ubeđenje da posedujemo moć. Moć nemogućnosti čini da smrt otrgnemo od večnosti, da kroz naivnu negaciju polažemo nade na snage koje ne posedujemo, ali vreme je da mislimo a ne da svedočimo.

Zahtev za radikalnost iznova i iznova se pogrešno razumeva. To nije zahtev za obrtom; ne može se u Huserlovom imperativu „k samim stvarima“ obrnuti stvar, već *pragma*⁹ mora biti ukorenjena i treba da briguje se za koren *pragme*, jedino nam je tako sigurnost da čovek jedne ere neće zapasti u rascep ubeđenja. „Treba da briguje se za koren *pragme*“ ovde označava sledeće: mišljenju dati snagu (kroz slobodu) da se kroz briganje za koren *pragme*, samo ukoreni. Svet koji je u našoj svesti jeste naša tvorevina i on se menja našim menjanjem, ako se naša duhovna snaga sa svim svojim delujućim aspektima oslanja na ubeđenja ona jeste slaba i neživotna i time besmislena: oslobođena smisla. Smisao u fundamentu ne sme biti oslobođen, već prikovan za istinu i upućen na mišljenje. Oslobođanjem smisla postajemo produktivne mašine koje štampaju svoja svedočenja kao bezupitne, jednostrane ali opštevažeće pravilne akte. Smisao se ne krije ni u pravilima ni u jednostranim aktima već u dubinama akta naše svesti, smisao se možda i ne skriva, samo treba imati razboritosti i hrabrosti, „Sapere aude!“.

Misliti ne znači osmisliti, niti ubediti sebe da jesmo mislili, ne znači svedočiti. U teoriji nema mesta, u suštinskim pozicijama, za ubeđenje. Ono se mora otkloniti. U otklonu razumemo da se u uzrocima, koji daju snagu ubeđenju kroz kauzalitet, ne očitavaju kao mišljenje, što opravdava otklon. Otklon se vrši procesom suspendovanja koji nema za cilj da u potpunosti negira, već kada oseti opasnosti ubeđenja da obesnaži, po duh, rušilačku tendenciju ubeđenja. Ubeđenje se mora otkloniti jer podrazumeva određeni skup razloga, razlozi (stvari rasparčavanja misli) ne mogu biti dio večne misli,

⁸ Budoće, ono što će biti.

⁹ Hajdeger beleži da grčka reč za stvar, **πραγμα**, potiče iz konteksta prakse, iz brigajućeg imanja – posla sa stvarima.

jer večna misao misli misao u celini. Otklon se najbolje pokazuje u poziciji „međutim“

i to postaje metoda ove redukcije. Ubeđenje ima najjaču snagu kada je poslednja mogućnost, što ona suštinski i jeste, i tada treba praviti zaokret kroz „međutim“ koje ne dozvoljava ubeđenju da se fiksira u *fetiš* i da postane osamostaljen primenjiv fenomen čoveka jedne ere. Primenjivanjem ubeđenja mi gubimo slobodu pred pravednim licem mišljenja. „Međutim“ je onaj zaokret koji daje slobodu i nemirnost duhu da se stalno kreće, to je moćna zaštita čoveku da ne zapadne u rascep. Što se duže um zadrži nad ubeđenjem to je sve veća snaga kojom nam može naškoditi kao i svim slobodama duha. Čovek jedne ere ne sme da dopusti samo-ne-angažovanost i oblikovanje mišljenja u refleks drugih. Poslednja mogućnost kojom je nova era pokušala da oslobodi ljude od straha vremena jeste dimenzioniranjem vremena i jezika. Ovo je još jednom pokušalo da stvori duhovnu snagu za ubeđenje, ali okretom se srušila vezanost vremena za dimenzije ubeđenja, jer vreme ne smemo određivati prostorom (dimenzijom)¹⁰. Sve što ima dimenziju jeste prostorno, zato vreme se otkriva pred smislenim, a ne pred ubeđenjem. Vreme je način samih stvari da budu, a ubeđenjem se taj način svodi na pretpostavke koje su osilile kroz uverenja. O dimenziji se može svedočiti ali o vremenu se samo može misliti.

Čovek jedne ere (zatvoren) je pojava koja odgovara koncepciji besmisla, zato nema želje da se ona ruši. Čovek svojim snagama duha ne sme dozvoliti da se zatvori u eru¹¹ jednog vremena jer onda uprostoruje svoju bit i vreme. Era se maskira pod dimenzijom da bi je ubeđenje zahvatilo i ispostavilo kao mišljenje. Nije slučajnost što je era uvek okrivljena da kvari vreme, da ga krivi, era se ne može nazvati vremenom jer je ona samo ljubavnica vremena.

¹⁰ Videti H. Bergson, *Ogled o neposrednim datostima svesti*, Demetra, Zagreb 2000 god.

¹¹ *Era* (lat.) – ljubavnica.